

Jens Peter Trap.

Geografisk Tidsskrift, Bind 8 (1885)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0008-PDF/gto_0008_67007.pdf

Link til website:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=67007>

pdf genereret den : 22/5-2008

Fr. Tutein, Godsejer, Hørsholm.
 Irminger, Viceadmiral.
 F. C. Bruun, Legationsraad.
 Hennings, Kand. polit., Direktør.
 Schütte, Kammerherre, til Bygholm.
 Sporon, Kammerjunker, Skovrider, Stendalgaard.
 Schoustrup, Kommandør.
 Ruben, portugisisk Generalkonsul.
 P. Lindegaard, Fabrikant.
 Lindegaard, Frue.
 Neijendam, Grosserer.
 Isberg, Grosserer.
 Schulin Zeuthen, Greve, Tølløse.
 Rafn, Christiane, Frøken.
 Rafn, H., Frøken.
 Rafn, Caroline, Frøken.
 Rafn, H., Adjunkt.
 Hs. Højhed Johan, Prins til Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg.
 Johanne Bartholin, Stiftsdame, Holsteinborg.

E. Neergaard, Enkefrue.
 V. Holstein, Komtesse, Sofiehøj.
 Holmblad, Etatsraad.
 C. H. v. Grevenkop-Castenskiold, Kammerj., Frederikslund.
 Vahl, Provst, Karrebæk.
 Fugl, Proprietær.
 Reusch, Assistent ved det geologiske Museum i Kristiania.
 A. de Richelieu, Kommandør hos Kongen af Siam.
 Christiansen, Kaptajn i Siam.
 Rothe, kgl. Slotsgartner.
 Madsen, C. L., Direktør.
 Lüttichau, Kammerherre, Tjele.
 Bille, Kammerherre, Dr. juris, London.
 Hs. Højhed Wilhelm, Prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg.
 Madsen, H. P., Apotheker.
 Nielsen, Generalkonsul, Rio Janeiro.
 Aug. Gannél, Grosserer.
 A. Irgens Bergh, Kaptajn.

Selskabet tæller i alt 770 Medlemmer, hvoraf 49 ere livsvarige og 721 ere ordinære Medlemmer; af de sidste ere 209 Damer og 113 bo uden for Kjøbenhavn.

Selskabets *Kasserer* (og tillige dets Hovedkommissionær) er Dhrr. Boghandlere *P. Hauberg & Comp.*, og dets *Revisorer* ere *H. Werlün*, Fuldmægtig i Finansministeriet, og *Frelund*, Assistent i Finansministeriet.

I **det fjerde Møde** skildrede Kaptajn *A. Irgens Bergh* det religiøse Liv i Benares, og dernæst gav Kandidat *Hammerich* et Referat af Østrigeren *Suess'* Tydning af den bibelske Syndflod.

I **det femte Møde** holdt *Sekretæren* en Mindetale over Selskabet første Vicepræsident *J. P. Trap*, og dernæst skildrede Adjunkt *Feddersen* forskjellige islandske Landskaber.

I **det sjette Møde** havde Docent *Carl Hansen* arrangeret en Udstilling af Planter, der egne sig til Dyrkning i vore Stuer, og han holdt tillige et Foredrag om vor Stueflora og dens Hjemstavn; fremdeles gav Kand. mag. *Boëtius* en Række Oplysninger om Prins Roland Bonaparte og hans Værk over Surinam.

Jens Peter Trap.

Mindetale i det kgl. danske geografiske Selskab den 3dje Februar 1885 af **Ed. Erslev**.

(Hermed Tavle I).

I Løbet af saa Aar er det sørgelige Hverv tilfaldet mig her tre Gange at skulle holde Tale til Minde om en Mand af Betydning for vort Selskab; første Gang var det Kandidat *Andreas Kornerup*, det unge Menneske, der døde i Forhaabningernes Tid, anden Gang var det Kaptajn *Niels Hoffmeyer*, Manden, der allerede havde et stort Navn og af hvem Videnskaben endnu kunde have

ventet meget, denne Gang er det Gehejmerraad *Jens Peter Trap*, Oldingen, som har fuldendt sit Livs Gjerning og som nu har funden sin fortjente Hvile. Man vil forhaabentlig tilgive mig, at mine Ord ved denne Lejlighed paa flere Steder faa et personligt Præg; thi jeg har i over 25 Aar nøje været knyttet til den afdøde, saa vel ved fælles Studier som paa anden Maade. — Det vilde

ingenlunde være paa sin Plads paa dette Sted at gjen-nemgaa den afdødes Levned og Virksomhed i hans mange høje og ansvarsfulde Stillinger. Her skal kun dvæles ved en enkelt Side af ham, nemlig den, der vedrører hans geografiske Virksomhed, og der er sandelig nok at omtale; thi, som man vil se, denne Virksomhed danner en sammen-hængende Kjæde i mange Aar af hans Liv.

Vi vide alle, at han var Jyde ligesom hans For-gænger Pontoppidan — Trap fødtes 1810 i Randers, Pon-toppidan 1698 i Aarhus — og Traps Slægt stammer rimeligvis fra Tyskland; 1650 fandtes der imidlertid en „Borger og Grundbesidder“ med dette Navn i Kjøben-havn. Vor Traps Bedstefader, efter hvem Sønsønnen fik Navn, tjente i Slutningen af det forrige Hundredaar paa Grund af Landets heldige Handelsforhold en stor Formue i Randers, men Formuen tabtes, da Faderen havde overtaget Forretningen og da vi førte den sørgelige Krig med England 1807—14. Det var saaledes under tarvolige Vilkaar, at vor Trap tilbragte sin Barndom, og det har mangan Gang været svært nok at skaffe ham det nødvendige. Han hang imidlertid altid med stor For-kjærlighed ved sin Fødeby med dens Barndoms minder, og dette har ogsaa sat sit Mærke i hans Danmarks Be-skrivelse; ingen af vore Byer afhandles nemlig i Bogen med saa stor Forkjærlighed som Randers. Den afdøde har ogsaa mange Gange fortalt, at han aldrig paa sine Rejser kunde nærme sig sin Fødeby, uden at hans Hjærte bankede, og i lange Tider tog han aarlig dertil for at besøge sin Moder, der efter sin første Mands Død ægtede Justitsraad Dinesen og længe som Enke levede der i Byen. Trap elskede sin Moder overmaade højt, og jeg mindes i denne Anledning et Besøg, jeg for mange Aar siden af-lagde hende i hendes stille Hjem. Da jeg havde sagt, at hendes Søn og jeg vare Venner, fortalte hun frem og tilbage om ham som Dreng o. s. fr., og da jeg vilde til at gaa, spurgte hun, om jeg vilde se hans Portræt. Hun førte mig nu ind i sit Sovekammer og viste mig Billedet, der hang over hendes Seng. „Og saa kan De ikke tro, hvor kjærlig han er mod mig!“ udbrød hun med Taarer i Øjnene.

Det er let at fatte, at Trap med sit ypperlige, liv-lige Hoved, sit vindende Væsen og sit smukke Ydre allerede som Student maatte vække megen Opmærksom-hed; han tog ogsaa med Iver Del i, hvad der den Gang rørte sig i Ungdommens Hjærter, baade Æstetiken i Oehlschlægers Glanstid og vor indre Politik i dens Morgengry, men samtidig studerede han stærkt til sin Embedsexamen, og allerede i en Alder af to og tyve Aar blev han juridisk Kandidat med bedste Karakter. Det varede heller ikke længe, inden han fik Ansættelse, og

24 Aar gammel blev han Kancellist i Kabinetsekreta-riatet; dermed var hans Embedsbane bestemt og tillige hans Forfattervirksomhed.

Det hænder saa tit, at smaa Aarsager frembringe store Virkninger, saaledes ogsaa her. Hvem skulde tro, at en tør og kjedsommelig Opramsning af et Lands Em-beds-mænd skulde være Frøet til en storartet Skildring af Landet og dets enkelte Steder, og det blev dog Tilfældet ved denne Lejlighed. Da Trap 1841 havde faaet Pri-privilegium paa at udgive den „Kongelige Hof- og Stats-kalender“, indsaa han, at en saadan Bog burde være noget helt andet end den var før, og med overordentlig Flid og stor Omsigt fik han den magre Fortegnelse omdannet til et Skrift, hvori der er de mest forskellige Oplys-ninger om vort Land, saa at man i mange Henseender kan kalde det en „Danmarks Statistik“; Titelen paa Bogen er til Dels ogsaa bleven ændret, og Trap kaldte den der-for med Rette „Statshaandbog“. Enhver, der ønsker Kundskab om Forholdene i vort Fædreland, maa nødven-digvis mangfoldige Gange søge Oplysninger i dette yderst paalidelige Skrift, som man derfor stiller op paa sin Boghylde blandt de „nyttige“ Bøger. En Sammenligning mellem de tidligere og de senere Udgaver viser noksom, hvilken Fortjeneste Trap har indlagt sig ved at overtage dette Skrift, og det maa tillige ikke glemmes, at han med hver Aargang søgte at øge og forbedre det. Dyg-tige Medarbejdere havde han siden 1857 først i Justits-raad *Erichsen* og senere i Fuldmægtig *V. Dreyer*, der under hans Tilsyn have besørget Redaktionen. Et værdi-fuldt Tillæg havde Bogen i en geografisk Skildring af hele den danske Stat; men det udtoges efter den sørgelige Krig 1864, og det kom ikke senere ind igjen. Trap lagde ikke Dølgmaal paa Grunden dertil; hans Hjærte blødte altfor meget ved, hvad vi havde tabt.

Paa Grund af sin Stilling kom Trap efterhaanden til at rejse meget omkring i Landet, og faa Mennesker have set saa meget af Danmark som han; han plejede ogsaa at sige, at han havde været i alle de danske Byer, en eneste undtagen, Æbeltoft nemlig. Den Maade, hvor-paa han drog omkring, var ingenlunde en almindelig Lystrejsendes; naar han med sin Konge eller paa anden Maade skulde til et Sted, læste han i Forvejen, hvad der var skrevet derom, og han undersøgte da paa selve Stedet Mærkværdighederne og gjorde sine Optegnelser derom; paa denne Maade uddannede han sig til sit Kald og sin Virksomhed som Danmarks Topograf. Særegne Omstæn-digheder begunstigede ham ogsaa i denne Retning.

Vi vide jo alle, at hans Embedsvirksomhed i mange Tider fandt Sted under højst vanskelige Forhold, og at han let kunde være bleven udsat for en stærk Omkif-

telse; af denne Grund søgte han en Stilling, hvortil han mulig kunde trække sig tilbage, og han fandt da en saadan, i det han blev Medejer af „Bærentzens litografiske Institut“. Han indsaar godt, at *Litografien* paa Grund af sin Prisbillighed maa kunne virke meget til, at smukke Afbildninger blive Hvermands Eje, og at det er ønskeligt, at man ikke dækker sin Væg med slette Billeder fra Udlandet, men med gode Billeder fra Indlandet. Da det nu tilmed var oppe i Tiden, at de litografiske Arbejder ved Hjælp af Farveplader i langt højere Grad end før kunne nærme sig til Maleriet, virkede Trap med Iver for, at Institutet gjorde litografiske Farvetryk til sin Specialitet. Det er unødvendigt at dvæle videre ved de Arbejder, der ere udgaaede fra Institutet, ikke alene mens Trap var Medejer deraf, men ogsaa senere. Alle fremmede, der komme hertil, kunne ikke noksom rose disse lithografiske Farvetryk, og hvor højt de staa, fik man et tydeligt Vidnesbyrd for ved den prægtige Schweizerudstilling i Zürich 1883; i alle Værkflidsgrene stod Schweizerne meget højere eller lige saa højt som vi, kun Farvetrykkene vare usle Vrængbilleder i Sammenligning med vore. Det laa nær for Trap, at Farvetrykkene særlig skulde dreje sig om Sager her i Landet, og vi kjende alle de skønne „*Billeder af Frederiksborg*“, der ere spredte vidt omkring. En anden Række Billeder findes i Pragtværket „*Danske Mindesmærker*“, der giver os Afbildninger med tilhørende kunsthistoriske Texter af vort Lands vigtigste Mindesmærker i Bygningskunsten fra ældre Tid. Uagtet dette Værk fik Understøttelse fra Staten, har det kostet Institutet mange Penge, og det var altsaa, pengeligt talt, et daarligt Foretagende; men det vil altid være til Hæder for den litografiske Anstalt, som har udgivet og forlagt det. Som Værker fra Institutet maa endelig nævnes „*Danmark, fremstillet i Billeder*“ og „*Billeder fra Land og Sø*“, der give os en Række stemningsfulde Afbildninger af mange Egne i vort Land og hvortil Trap til Dels skrev Texten. Kunst og Værkflid gaa Haand i Haand ved alle disse Arbejder, unægtelig en smuk og tiltalende Opgave, og de ere tillige værdifulde Illustrationer til Danmarks Geografi. I vore Dage ere jo alle, der kjende til Sagen, paa det rene med, at Geografien til sin Fremstilling ikke alene bør have Ord og Kaart, men ogsaa Billeder. Et Billede viser mangan Gang det i et nu, hvortil der ellers kræver en Mængde Ord, ja! det anskueliggjør i mange Tilfælde Tingene langt bedre end en vidtløftig Udvikling.

Arbejderne ved Statshaandbogen og Stillingen som en af Cheferne for det litografiske Institut modnede efterhaanden mere og mere en Plan, som Trap havde båret paa i mange Aar, nemlig Udgivelsen af en „*Sta-*

tistisk-topografisk Beskrivelse af Danmark“. Der er det særkjendelige for Folk, som høre hjemme paa smaa Øer eller bo i afsides liggende Egne, at de elske deres Fødested med en aldrig svigtende Kjærlighed og at de gjerne ville vide alt derom; man spørge blot Folk f. Ex. fra Sams, fra Harboøre, fra Molboernes Land eller fra Bornholm. Paa samme Maade gaar det med smaa Folkeslag, de elske deres Hjemland med alle dets Minder og ønske stadig at høre eller at læse derom; mere vil altid have mere. Heri ligger ogsaa Forklaringen af, at der findes saa mange Beskrivelser af Danmark. Den ældste af disse er netop nu 300 Aar gammel og skriver sig fra det Tidsrum, da Renaissance (Gjenfødselen) fra Italien havde banet sig Vej op til Norden. Vi havde den Gang ved Marcus Jordan faaet de første ordentlige Kaart over vort Land, og vi fik da 1584 en lille, paa latin affattet Danmarks Beskrivelse af Præsten Jon Jensen Kolding; den blev trykt paa ny 1594 og atter efter Forfatterens Død 1629. Med korte Mellemlum kom saa Pontani „*Chorographia*“ 1631, Wolfs „*Encomion*“ 1654, Arent Berntsens „*Danmarckis og Norgis fructbare Herlighed*“ 1656, P. Resens „*Atlas danicus*“ 1677. Fremdeles begyndte Prokansler *Erik Pontoppidan* 1763 med Udgivelsen af „*Den danske Atlas*“, et Arbejde, som til alle Tider vil være et Hovedværk ved vort Lands Beskrivelse. Des værre har Forfatteren ikke fortsat sin elskværdige og tiltalende Selvbiografi — gjenoptrykt i Odense 1874 — saa vidt, at Danmarks Beskrivelse omhandles deri; men af Fortalen i Atlasset første Bind ser man, hvorledes Værket er blevet til. Pontoppidan har været et klart Hoved med et omfattende Syn og med mangfoldige Interesser, og han har læst overmaade meget. Da nu Kong Frederik den femte havde udtalt det Ønske, at Pontoppidans Skrift „*Origines Hafnienses*“ (1760) burde fortsættes og udvides til en Beskrivelse af alle Landets Provinser, fremkom Atlasset. Pontoppidan greb Sagen an paa rette Maade; thi han brugte ikke alene de trykte Sager, men ogsaa mange Dokumenter i Arkiverne, og endelig udsendte han Breve med Spørgsmaal til en Mængde Mennesker rundt om paa de forskjellige Steder. En uvurderlig Hjælp havde han fremdeles i sin Svoger, *Hans de Hoffmann*, og denne sidste har ogsaa tilligemed Historikeren *Langebek* udgivet de fem sidste Dele af det omfangsrige Værk, i det Pontoppidan allerede 1764 bortkaldtes ved Døden. Det følger af sig selv, at det efter Udgivelsen af „*Den danske Atlas*“ var forholdsvis let at give Beskrivelser af Landet, og der udkom nu den ene efter den anden, dog næsten alle uden Betydning; kun et Par fortjene at fremhæves, nemlig *Th. Gliemanns* fra 1817 og *A. Baggenses* „*Den*

danske Stat“. Af enkelte Egne og Steder udkom der derimod adskillige Beskrivelser, som have stor Værdi, og man maa tillige ved denne Lejlighed ikke glemme at nævne de Amtsbeskrivelser, som Landhusholdnings-selskabet skaffede til Veje, ligesom ogsaa *T. Beckers* Skrift om „Danske Herregaarde“.

Da Trap vilde til at udgive sin udførlige Danmarks Beskrivelse, var det ham strax klart, at han burde bære sig ad paa lignende Maade som hans Forgænger. Et saadant Værk kan umulig udføres af en enkelt eller af enkelte Mænd; thi dels kræver det Forkundskaber af mange Slags, i det de forskjellige Grene af Naturvidenskab, Verdens- og Fædrelandshistorien, Statistiken, Kunsthistorien, Personalhistorien o. s. fr. danne Grundlaget, og dels kræver det et nøje Kjendskab til de enkelte Punkter i Landet — alt dette skal smeltes sammen til et Hele. Da Trap nu var heldig stillet paa Grund baade af sin Post i Kongens Kabinet og af sit personlige Bekjendtskab og Venskab med en Mængde Folk i Landet over, udsendte han trykte Skemaer rundt omkring med Spørgsmaal til Besvarelse, fuldstændig ligesom Pontoppidan. Han skaffede sig fremdeles som Hovedmedarbejder til første Udgave Historikeren *Königsfeldt* og til anden Udgave *Dr. O. Nielsen*, og han fik fremragende Videnskabsmænd, hvoriblandt *Forchhammer* og *Thorsen* til at skrive enkelte Partier. Han tog imidlertid selv levende Del i Arbejdet, og i mange Aar kunde man, om man endog søgte ham i den tidlige Morgen, være sikker paa, at han, naar ikke Forretninger holdt ham borte, sad ved sit Arbejdsbord og skrev, gjorde Uddrag eller ordnede til sin Bog, ikke at tale om de mangfoldige Breve, han udsendte i den Anledning. Han var en Arbejdets og Virksomhedens Mand, og mange Gange, naar et eller andet gik ham imod, fandt han Trøst i Arbejdet; det var heller intet Mundsvejr hos ham, naar han saa tit talte om „Arbejdets Lykke“. De egentlige Forarbejder til Skriftet begyndte han 1855, men først tre Aar efter udkom det første Hefte, og det gik da saa hurtig dermed, at den første Udgave, syv tykke Bind i alt, var afsluttet 1864. Som Illustrationer til Værket fulgte en Mængde litografiske Afbildninger af mærkelige Bygningsværker og tillige Grundplaner af Kjøbstæderne, til hvilke sidste der gaves ham en Del offentlig Understøttelse. Det var uægtelig et dristigt Foretagende for ham paa eget Forlag at udgive et saa vældigt Værk, til hvis Illustrationer f. Ex. han paa egen Regning sendte Kunstnere omkring i Landet; men Foretagendet lykkedes, og allerede 1872 paabegyndtes en ny Udgave, der fuldførtes 1879 og omfatter sex Bind; Sønderjylland er selvfølgelig ikke medtaget i denne Udgave.

Vort driftige „Forlagsbureau“, der har indlagt sig saa megen Fortjeneste af den danske Literatur, havde denne Gang overtaget Forlaget, og det kan ikke nægtes, at den nye Udgave langt overgaar den ældre; mange Fejl, der nødvendigvis fandtes i første Udgave, ere blevne rettede, Beskrivelserne ere blevne fyldigere og Afbildningerne, der nu bleve skaarne i Træ, ere baade mangfoldigere og smukkere udførte. Et værdifuldt Tillæg er ogsaa det af *Klingsey* udførte Atlas, som følger dermed.

Man kan naturligvis med Rette spørge, om der da ikke er Mangler ved dette Værk, og dertil maa svares: „Jo tilvisse!“ Vi ville ikke udhæve, at der er Fejl i Enkelthederne; thi det er fuldstændig umuligt at undgaa dette i en Bog, der omhandler Tusinder og atter Tusinder af de mest forskelligartede Ting, ja! mangen Gang skal der siges noget om en Ting, og det er uoverkommeligt at skaffe Sikkerhed om den. Af større Betydning ere derimod Mangler af en anden Slags. Som allerede antydet, kan et saadant Værk som Traps Beskrivelse ikke udarbejdes ved Enkeltmand, der maa være mange om det, og det kommer nu an paa, om Lederen af det hele har en saadan Alsidighed, som næsten ikke kan tænkes forenet hos et eneste Menneske. Man kunde nu visselig have ønsket, at Trap havde faaet naturvidenskabelig Fordannelse, ligesom ogsaa, at han, skjønt han havde mange Kundskaber i Danmarks Historie, hvad han noksom har vist i sit smukke og oplivende Skrift „*Berømte danske Mænd og Kvinder*“, havde gjort et historisk Kildestudium. Disse Mangler opvejes dog til Fulde og Værkets fortrinlige Egenskaber. Paa ethvert Punkt ser man, at Literaturen er bleven brugt, og at de mangfoldige Skrifter hos os af topografisk Indhold ere komne til Anvendelse; de Efterretninger, som kunde indhentes af Folk, der boede paa Stederne, ere ogsaa medtagne, i det enten Trap selv eller ogsaa en eller anden af hans vigtigste Medarbejdere paa hans Vegne henvendte sig til dem, der kjendte de stedlige Forhold. Af denne sidste Grund vrimler det omkring i Bogen af Ting, som aldrig før have været offentliggjorte, og derfor vil man i lange Tider, ligesom man nu paa mangt et Punkt tyr til Pontoppidan, bruge Traps Værk som Kildeskrift; den hele Danmarks Beskrivelse er til Ære for Trap og for hans Land. Hvilken Betydning den har, ser man bedst deraf, at Folk omkring paa Landet, naar de komme til at tale om et eller andet Punkt, altid spørge: „Hvad siger Trap?“ og strax tage Bogen frem. Enhver Videnskabsmand hos os, der tænker over et topografisk Spørgsmaal, maa have den paa rede Haand, og den er for ham paa Rejse eller i Studereværelset en af de „uundværlige“ Bøger; i Generalstaben er der ogsaa, naar Guiderne skulle paa

Opmaaling, stærk Efterspørgsel efter Bogen, i det man igjennem den er sikker paa at faa saa og saa meget at vide om de enkelte Steder. Hvilken Indflydelse den har haft ved en særegen Lejlighed, maa ikke forbigaaes her. Da vi ved Fredslutningen skulde have Godtgjørelse syd for Kolding for de kongerigske Indelukker (Enklaver) i det vestlige Sønderjylland, vilde man først kun give os mellem 4 og 5 □ Mile; men det oplystes da, at disse Indelukker efter en Opmaaling, som Trap havde ladet udføre 1860, udgjorde mellem 9 og 10 □ Mile, og saa stor Anseelse havde Bogen, at man rettede sig efter dens Opgivelser. Den fredelige Trap vandt os saaledes en Landstrækning, saa stor som Langeland, et Lyseglimt i den mørke Nat!

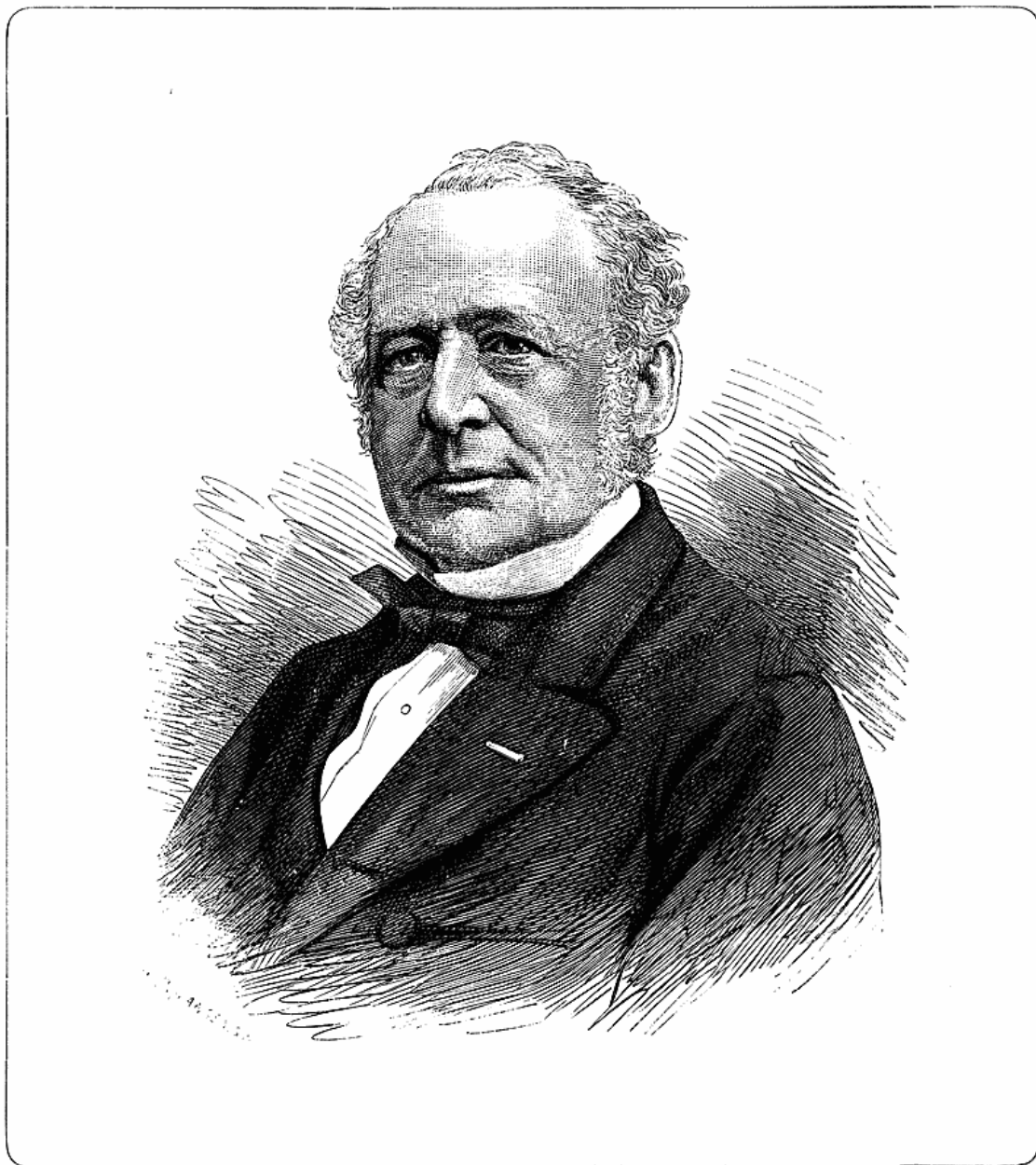
Det vilde være en Fejl, hvis man skulde mene, at Trap ikke af al Kraft satte sig ind i det omfattende Værks Enkeltheder, og at han ikke selv havde Ledelsen af det hele; man kan lettelig godtgjøre dette. Hans Tanker drejede sig idelig om denne Bog, og enhver, der gav ham en Oplysning eller Rettelse dertil, var sikker paa at blive modtaget med dobbelt Venlighed af den venlige Mand; det gik ham dermed som en Moder, den, der griber Barnets Haand, fanger Moderens Hjærte. Hans kjæreste Syssele var at sidde med Bogen foran sig, og selv til kort før sin Død var han idelig optaget af at indføre Rettelser og Forbedringer i den; det Exemplar af Bogen, hvori alle disse Rettelser og Forbedringer staa, vidner fremfor noget andet om hans Arbejde i saa Henseende. Da han i de sidste Aar mærkede, at hans Hukommelse tog af, søgte han at styrke denne ved i søvnløse Nætter at gjentage og gjentage f. Ex. i den ene Nat vor Herredsinddeling, i den anden Nat vore Herregaarde, i den tredje vore Højder og Vandløb. Som et Vidnesbyrd for hans Kjærlighed til vort Lands Beskrivelse være det tilladt at nævne, hvad der hændte mig for et Par Aar siden. Da jeg havde nedskrevet et Foredrag, som blev holdt her i Selskabet, og hvori der var nogle nye Betragtninger over Jyllands Geografi, gik jeg op til ham for at læse det for ham. Han sad affældig og mismodig i sin Lænestol; men det varede kun kort efter, at Oplæsningen var begyndt, før det blev anderledes. „Det staaer hos Trap!“ udbrød han. „Ja! Henvisningen kommer strax“, svarede jeg, og saa havde han glemt Affældigheden og Mismodet; han var Liv og Opmærksomhed, han mindede om Stridshingsten, der hører Krigstrompeten.

Denne Beskrivelse gjorde ham i mange Henseender til en lykkelig Mand. Han fandt ikke alene i den et Arbejde for sine ledige Timer; men han kunde ogsaa derved faa sin Kjærlighed til Fædrelandet styrket. Jo mere man trænger ind i en Ting, des mere holder man

af den, forudsat, at den er værd at holde af. Fra mangfoldige Sider modtog han ogsaa megen Anerkjendelse derfor, saaledes bl. a. fra den danske Presse, der altid har omtalt Skriftet med den største Ros. Ogsaa i Udlandet har det vakt Opmærksomhed, saaledes paa den geografiske Kongres 1875 i Paris, hvor Juryens Medlemmer med Rette undredes over, at det i et saa lille Land som Danmark var muligt at udgive et saa omfangsrigt og smukt udstyret Værk; „Danskerne maa holde meget af deres Land“ blev der sagt. Han lønnedes ogsaa af Juryen med Udstillingsmedaillen af første Klasse, baade for sit Værk og for den store Række af ældre Skrifter til Danmarks Geografi, som han havde brugt til sin Beskrivelse, og som udgjorde en Del af hans mange Samlinger i forskellig Retning; han var nemlig født Samler, og han elskede sine Samlinger. Det franske Undervisningsministerium tildelte ham ligeledes den videnskabelige Dekoration som Officier de l'instruction publique. Ogsaa her i Landet fik han en videnskabelig Anerkjendelse for sit Skrift; ved Universitetets Jubelfest udnævntes han nemlig efter Indstilling af det rets- og statsvidenskabelige Fakultet til Æresdoktor.

Det følger af sig selv, at han med Glæde hilste Dannelsen af *det geografiske Selskab* hos os, og han var en af de syv Hovedindbydere dertil; allerede fra Førstningen af hørte han med til dets Bestyrelse og efter nogle Aars Forløb blev han dets Vicepræsident. Alle vi, som have arbejdet sammen med ham i denne Bestyrelse, maa give ham den samme Lov, som han har faaet i saa mange andre Bestyrelser, nemlig, at han var overordentlig medgjørlig, og vi maa sande det Ord, der en Gang ved en vigtig Lejlighed er sagt om ham af Hds. Majestæt, vor nuværende Dronning: „Han forstaaer den Kunst at mægle.“ Man kan ogsaa anvende paa ham, hvad Pontoppidan opstillede som sin Rettesnor: „Hør meget, sig lidt, lær saa meget som mulig“; manges Gang sad han tavs i vore Møder, men talte han, kunde man være sikker paa, at det, han sagde, var baade velvilligt, forstandigt og praktisk. Ved mangfoldige Lejligheder har han i høj Grad virket til Gavn for vort Selskab og til dets Fremme.

Som Slutning skal endnu kun fremhæves et Par Ord. I Nærværelse af vor høje Protektor og vor høje Præsident bør det siges paa dette Sted, at vor Konge og hans Hus ikke havde nogen trofastere Undersaat end den afdøde, at vort Land og vort Folk ikke havde nogen kjærligere Søn end han, samt endelig, at han i Gjærning udøvede det, der manges Gang kunde være vanskeligt nok i hans fremragende Stillinger og som er udtrykt i et af hans Yndlingsord:

„I Medgang far i Mag,
I Modgang ej forsag!“

Derfor er han gaet bort, agtet og elsket som faa; ogsaa

i vort Selskab ville vi mindes ham med Kjærlighed og Ærbødighed.

Om det religiøse Liv i Benares, et Rejseminde af A. Irgens-Bergh, Kaptajn.

Naar vi gaa et halvt hundrede Aar tilbage i Tiden, herskede der her i Danmark i Almindelighed højt romantiske Ideer om Indien, Vidunderlandet, Menneskeslægtens Vugge, Religionens og Civilisationens første Udspring, om dets mærkelige Natur, dets Folk, Fyrster og Indretninger; de herlige hinduiske Digterværker med deres glødende Skildringer af Natur og Mennesker, kort sagt alt bidrog til, at man herhjemme dannede sig et Billede af Indien saa overvættens skjønt og feagtigt, ogsaa om man dér færdedes i Æventyrene fra tusind og én Nat. Den klare Nathimmel, oplyst af Maanen, de dejlige Sultan-Døtre, hvilende i Løvhytter af blomsterrige Buske, hvor Nattergale sloge deres Triller, medens den elskede Prins, der ikke kunde naa inden for Hegnet, sang en Serenade, og saa om Dagen Fyrsterne med deres Hofstat, straalende af Ædelstene, Væddeløb, Turneringer, Dyrekampe, Tigerjagter og andre fyrstelige Forlystelser — alt dette saa man stedse for sig i Tankerne. Til at faa nøjere Kjendskab til de derværende Forhold var der for os Danskere ikke videre Lejlighed; de faa af vort Folk, der kom derover, følte sig snart afmattede ved det hede Vejrlags Indflydelse og uoplagte til at foretage Undersøgelser til det Indre, som desuden vanskeliggjordes ved Manglen paa hurtige Samkvemsmidler; der udkrævedes den Gang Maaneder til Strækninger, der nu paa Jærnvej gjennemløbes i faa Dage. Først efter de indfødte Sipoj-Troppers forfærdelige Oprør 1857 blev Indien mere aabnet for de fremmede; den engelske Regering dækkede efterhaanden Landet med et Net af Jærnveje, der bragte mange, fra hinanden fjærnt liggende Steder i let Forbindelse med hverandre, og der opnaaedes derved det store gode, at Troppemasser i faa Dage kunne bringes hen til Steder, hvor der forud udfordredes flere Maaneders uhyre Anstrængelser, ligesom for Tiden i Sudan.

Men ved samme Lejlighed klarede ogsaa hos de udenforstaaende Begreberne om mangt og meget, der for Fantasien havde staaet i et Rosenskjær, og det viste sig nu klarere, at Indien med alle sine Herligheder dog

ogsaa havde sine Skyggesider. For at holde mig til, hvad jeg nævnede om de fortryllende Prinsesser o. s. v., tør jeg nok paastaa, at den skjønnede poetiske Situation i Virkeligheden ikke vilde have været synderlig hyggelig eller praktisk. For det første udbreder der sig nemlig, ikke alene i de sumpede Egne, men næsten alle Vegne, ved Solnedgang fra Jorden en saa tyk Taage, at selv de indfødte indhulle Hovedet for ikke at indaande den Luft, der fremkalder Klimafeber. Fremdeles vilde den skjønnede ved at sove om Natten i fri Luft, udsætte sig for ved sin Opvaagnen at finde sig overbidt af de talløse Moskitoer, og desuden vilde hun maaske have en Brilleslange paa Brystet. Efter officielle Meddelelser dræbtes der 1884 ikke færre end 20,000 Mennesker af Slangebid i det britiske Indien, og man har ikke nødig at komme meget omkring derovre, for at se Brilleslanger; i Nærheden af Bombaj har jeg i et sumpet Terræn set en Mand, der i Løbet af en halv Timestid fik et Dusin af disse farlige Dyr lokket frem ved sin Fløjtes Toner, rejsende sig op og hvæsende viste de deres Brille og det var væmmeligt at se. Den uden for staaende Tilbeder vilde ligeledes gjøre bedre i ved Maanens Skin at passe paa sine Ben, for at ikke et eller andet giftigt Dyr skulde finde paa at give sin Nærværelse til Kjende paa en Maade, der for bestandig gjorde Ende paa hans Kjærlighedsdrømme. Er det slemt om Natten, har Dagen ogsaa sine Farer, i det man da er udsat for Solstik; vil man leve i Indien, maa man være meget varsom, man maa staa tidlig op og nyde den friske Luft indtil Kl. 11, holde sig inde indtil Kl. 4, og saa ikke gjerne færdes i Luften efter Kl. 7 for at undgaa Aftentaagen, der sædvanlig indfinder sig; man maa dernæst passe paa Diæten og saa meget som mulig undgaa Brugen af stærke Drikke. Hvad de indiske Forhold kunne bevirke, kan man selv se paa Rejser i Evropa, hvor man hyppig møder Engelskmænd, hvis Helbred er bleven ødelagt derovre.

Ogsaa med Hensyn til Plantevæksten var man her ofte for tilbøjelig til at gjøre sig Illusioner, i det man, saa at sige, overdækkede hele Terrænet med Palmer og andre tropiske Pragtvekster, uden at huske paa, at Forindien